

Державний вищий навчальний заклад
«Ужгородський національний університет»
Факультет історії та міжнародних відносин
Кафедра міжнародних студій та суспільних комунікацій

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декан факультету історії та
міжнародних відносин
доц. Андрейко В.І.
«06» 06 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТРАНСНАЦІОНАЛЬНІ ВІДНОСИНИ ТА МІГРАЦІЯ: ДОСВІД ЄС

Рівень вищої освіти	Магістр
Галузь знань	29 «Міжнародні відносини»
Спеціальність	291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
Освітня програма	Країнознавство
Статус дисципліни	обов'язкова
Мова навчання	Українська

Ужгород 2024

Робоча програма навчальної дисципліни «Транснаціональні відносини та міграція: досвід ЄС» для здобувачів вищої освіти галузі знань 29 «Міжнародні відносини», спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії», освітній ступінь «Магістр».

Розробники:

Токар П.В. – к.соц.н., доцент кафедри міжнародних студій і суспільних комунікацій, директор НН Інституту євроінтеграційних досліджень, директор НДІ міграції і демографії ДВНЗ «УжНУ»

Бенчак О.Ф. – к.соц.н., доцент кафедри міжнародних студій та суспільних комунікацій.

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри міжнародних студій та суспільних комунікацій

протокол № 9 від « 26 » 06 2024 р.

Завідувач кафедри проф. Вовканич І.І.

Схвалено науково-методичною комісією факультету історії та міжнародних відносин

протокол № 7 від « 20 » 06 2024 р.

Голова науково-методичної комісії Мишко С.А.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Транснаціональні відносини та міграція: досвід ЄС» для студентів 1-го курсу денної та заочної форм навчання факультету історії та міжнародних відносин за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії», освітній ступінь «Магістр» – є обов'язковою навчальною дисципліною циклу професійної підготовки за освітнім рівнем «Магістр».

Важливість дисципліни в тому, що при вивченні особливостей, форм і методів теорій транснаціональних відносин та міграції студенти отримують базові знання з важливої складової євроінтеграційної зовнішньополітичної стратегії України.

Робоча програма навчальної дисципліни «Транснаціональні відносини та міграція: досвід ЄС» розроблена з урахуванням того, що вона є основним документом навчально-методичного забезпечення, передбаченим освітнім законодавством. Її підготовлено відповідно до вимог, встановлених п.38 Ліцензійних умов забезпечення освітньої діяльності у комплексі.

Програма курсу «Транснаціональні відносини та міграція: досвід ЄС» є одним із елементів, передбачених п.12 ч.3 ст.34 та п.7 ст.35 Закону України «Про освіту». Відповідно до Наказу МОН України №689 від 13.06.12 р. у робочій програмі сформовані контрольні завдання для оцінювання рівня знань студентів (питання для модульного контролю та орієнтовні питання для підготовки до екзамену), підготовлена з урахуванням вимог Освітньо-професійної програми «Країнознавство», затвердженої рішенням Вченої ради ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (Пр. №3 від 07.03.2024 р.).

Робоча програма навчальної дисципліни передбачає надання магістрантам, максимально повної інформації та різноманітних навчальних матеріалів для успішного вивчення цього курсу, зокрема. Це підручники та навчальні посібники, авторські матеріали та розробки, які підготовлені викладачем, а саме:

- конспекти лекцій;
- методичні вказівки та рекомендації;
- індивідуальні завдання;
- комп'ютерні презентації;
- ілюстративні матеріали;
- довідник-глосарій;

- дослідниками Транскарпатського центру Жана Моне видано спеціальний навчальний посібник «Імміграція і транснаціоналізм: досвід ЄС», за участі вишів та наукових установ України та одного із авторів даного курсу.

У програмі передбачені форми надання студентам та іншим дослідникам посилань на доступну для них наукову, навчальну та методичну літературу, а також на електронні ресурси та інші джерела інформації, у тому числі іноземні та міжнародні, які мають дозвіл власника авторських прав на вільне використання в освітньому процесі.

Курс «Транснаціональні відносини та міграція: досвід ЄС» спрямований на вивчення та дослідження міграційних процесів частково в глибині історії, але головним чином у ХХ–ХХІ ст. та їх особливостей, засвоєння сутності соціальних переселень, наукових визначень, функцій, типології, класифікації та управління міграційним процесом в Україні в умовах війни, наявного досвіду та практик країн ЄС щодо соціального захисту біженців з України та вимушених переселенців в Україні.

Глибокого розуміння теорії міграції і транснаціоналізму можна досягти шляхом розвитку навичок аналізу причин, сутності демографії, імміграції і транснаціоналізму, адаптації чи інтеграції мігрантів та їх асиміляції в різних країнах світу, особливо Євросоюзу і США.

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 3	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 90	1-ий, ОС «Магістр»	1-ий, ОС «Магістр»
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 3	2	2
	Лекції:	
	22	8
	Практичні (семінарські):	
	14	2
Вид підсумкового контролю: усний	Лабораторні:	
	–	–
Форма підсумкового контролю: екзамен	Самостійна робота:	
	54	80

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Транснаціональні відносини та міграція: досвід ЄС» для студентів 1-го курсу денної та заочної форм навчання факультету історії та міжнародних відносин за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії», освітній ступінь «Магістр» – є обов'язковою навчальною дисципліною циклу професійної підготовки за освітнім рівнем «Магістр».

Важливість дисципліни в тому, що при вивченні особливостей, форм і методів теорії і практики імміграції і транснаціоналізму студенти отримують базові знання з важливої складової євроінтеграційної зовнішньополітичної стратегії України, а з іншого - активно засвоюється досвід практик ЄС.

Об'єктом вивчення навчальної дисципліни «Транснаціональні відносини та міграція: досвід ЄС» є важлива нормативно-правовою складова зовнішньополітичного курсу України на європейську та євроатлантичну інтеграцію в умовах війни РФ проти України; стан реалізації Україною завдань кандидата на членство в ЄС, Копенгагенських критеріїв членства в ЄС, Угоди про асоціацію України з ЄС, в умовах безвізового режиму та реадмісії; досвід сусідніх країн з теорії і практики імміграції і транснаціоналізму, а також регіонів - учасників Карпатського євро регіону, як важливого інституційного органа співробітництва з сусідніми країнами-членами Євросоюзу, соціальна підтримка біженців з України під час війни.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Транснаціональні відносини та міграція: досвід ЄС» є оволодіння теорією і практикою імміграції і транснаціоналізму, управління міграційним процесом, реалізації методики і методології моніторингу міграційної ситуації, аналізу і синтезу прогнозування ситуації в регіоні і ставлення населення краю до мігрантів, біженців і переселенців, соціальний стан біженців з України після повномасштабного вторгнення РФ в Україну, застосування досвіду низки країн ЄС з управління міграцією.

Необхідність поглиблення раніше отриманих знань продиктована високою динамікою геополітичних та інтеграційних процесів, міграційних переміщень, які охопили Україну, особливо під час війни, нового по суті зовнішньополітичного курсу держави, викликами, які стоять після останніх розширень ЄС 2004-2013 рр. та після повномасштабної агресії коаліції РФ_РБ проти України.

Головна мета курсу – доносити та сприяти оволодінню магістрантами знань і досвіду, отриманих учасниками літніх шкіл, студентами, магістрантами, аспірантами і докторантами, інших учасників літніх шкіл у 2021-2023 рр. (90 год.) в контексті використання досвіду країн Європейського союзу в рамках Грантової угоди щодо реалізації проєкту «Транскарпатський центр Жана Моне з дослідження європейських стратегій розвитку в Ужгородському національному університеті - Центру досконалості Жана Моне УжНУ».

Мета та завдання дисципліни – вивчення, узагальнення і систематизація знань з курсу «Транснаціональні відносини та міграція: досвід ЄС», розкриття основних складових проблематики та особливостей сучасної міграційної ситуації в країнах ЄС і в Україні як важливої сфери в реалізації зовнішньополітичного курсу держави, пріоритетом якого є європейська та євроатлантична інтеграція, захист своїх національних інтересів. Необхідність поглиблення раніше отриманих знань продиктована високою динамікою міграційних переміщень як в Україні, так і в країнах ЄС, неоднозначність оцінок зовнішньополітичного курсу держави, викликами, які стоять після останнього розширення ЄС, підписання Угоди про асоціацію України з ЄС.

Навчальна дисципліна заповнює прогалину, що утворилася в наявному навчально-методичному забезпеченні процесу підготовки фахівців з урахування складностей, що існують в зовнішній та внутрішній політиці України на шляху європейської та євроатлантичної інтеграції, особливо в царині імміграції і транснаціоналізму, зокрема, в областях Карпатського Єврорегіону, прикордонних відносин після утворення українсько-євросоюзівського кордону та запровадження безвізового режиму з ЄС та нових викликів, які спричиняються розповсюдженням коронавірусу та боротьбою з ним, а головне лихом, яке принесла і продовжує нести війна.

Важливість вивчення даного курсу обумовлене і тим, що 19 регіонів України з 25 – є прикордонними, значна частина кордону з РФ та РБ знаходиться в зоні бойових дій, а трагічні руйнування міст і сіл спричинили величезну кількість біженців та тимчасових переселенців. Це вимагає глибокого засвоєння новітнього матеріалу, здійснення нових наукових соціологічних досліджень, знання та оволодіння необхідною методикою їх проведення, аналізу та застосування. Вирішувати ці завдання покликані і випускники УжНУ, оскільки Закарпаття є з'єднуючою ланкою України з Європейським Союзом. Це потребує нових підходів і нових професійно підготовлених кадрів, які в змозі професійно вирішувати існуючі проблеми та відстоювати інтереси України.

Прагнення української держави інтегруватись до Європейського Союзу та НАТО, визначене на державному рівні й закріплене у відповідних законодавчих та нормативно-правових документах, робить актуальним завдання щодо підготовки висококваліфікованих фахівців, які займаються вирішенням важливих проблем європейської та євроатлантичної інтеграції України, зокрема у сфері міграційної політики.

Актуальність навчальної дисципліни в тому, що вона знайомить студентів з існуючою нормативною базою України і низки країн ЄС щодо імміграції і транснаціоналізму в контексті прагнень до європейської та євроатлантичної інтеграції України.

Основні завдання курсу:

- розглянути класичні та сучасні соціологічні і політологічні теорії імміграції і транснаціоналізму, сформувати систему знань основних парадигм і теорій, методології аналізу процесу міграції на прикладах країн ЄС (Словаччина, Польща, Німеччина, Угорщина), засвоїти термінологію, основні методи досліджень особливостей;
- поширити досвід, найперше і найбільше сусідніх країн Карпатського регіону, із забезпечення формування загальнокультурних і професійних компетенцій, умінь і навичок їх застосування в соціально-технологічній, дослідницькій та практичній діяльності щодо практик соціальної адаптації та асиміляції мігрантів у соціокультурний простір цих країн Євросоюзу;
- під час навчання сформувати у слухачів школи, студентів, магістрантів та докторантів навички аналізу процесів пересування населення, взаємозв'язку міграції і демографії, виділення альтернативних моментів і протиріч у забезпеченні трудовими ресурсами для вітчизняного виробника;
- аргументованого дискутування з вузлових проблем імміграції і транснаціоналізму, критеріального аналізу міграційних процесів, міграційної політики, управління міграцією, викликів та загроз стихійної міграції;
- під час занять та самостійної практики надати особливої уваги і значення для студентів застосуванню набутих знань методики і методології підготовки та проведення соціологічних досліджень, теорії і практики використання їх результатів для

попередження та виявлення ризиків та загроз, які несе у собі феномен міграції, особливо неконтрольованої та біженців, їх інтеграції, вивчення ролі і процесу транскордонної співпраці.

- знати сутність викликів для України від наслідків міграційного процесу, нових загроз для Євросоюзу, тих, що виникатимуть в ході виконання угод про асоціацію, реадмісію, спрощення візового режиму, налагодження сучасного стану відносин з сусідніми країнами-членами ЄС та перспективи України на шляху реалізації євроінтеграційних прагнень держави.
- ознайомитись з основними вимогами щодо написання рефератів, контрольних, курсових та дипломних робіт, виробити навички практичного застосування отриманих знань, в тому числі учасниками літньої школи.
- в ході практичних занять, консультацій під час написання комплексних контрольних робіт закріпити теоретичні знання, виробити навички їх використання у практичній роботі.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких *компетентностей*:

ЗК2. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК3. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК5. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК6. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК7. Здатність працювати в команді

ЗК8. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.

ЗК10. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК11. Здатність застосовувати сучасні знання у практичній діяльності.

ЗК12. Здатність спілкуватися державною та іноземними мовами, як усно, так і письмово.

ЗК13. Здатність до пошуку, обробки та аналізу інформації з різних джерел, зокрема завдяки використанню інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК14. Уміння аргументувати вибір шляхів вирішення завдань професійного характеру та обґрунтовувати ухвалені рішення.

ЗК15. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації, зокрема в міжнародному контексті.

ЗК16. Навички міжособистісної взаємодії та повага до різноманітності та багатокультурності.

СК1. Здатність виявляти та аналізувати природу, динаміку, принципи організації міжнародних відносин, типи та види міжнародних акторів, сучасні тенденції розвитку світової політики.

СК2. Здатність ухвалювати обґрунтовані рішення щодо здійснення міжнародної та зовнішньополітичної діяльності.

СК3. Здатність аргументувати вибір шляхів вирішення завдань професійного характеру у сфері міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій, критично оцінювати отримані результати та обґрунтовувати ухвалені рішення.

СК4. Здатність аналізувати глобальні процеси та їхній вплив на міжнародні та суспільні відносини, політичні та суспільні системи.

СК5. Здатність аналізувати та прогнозувати міжнародні відносини у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному.

СК6. Здатність використовувати для дослідження міжнародних відносин, суспільних комунікацій та для регіональних студій теоретичні та методологічні підходи політології, економічної та правової науки, міждисциплінарних досліджень.

СК7. Здатність здійснювати прикладні аналітичні дослідження проблем міжнародних відносин та світової політики, суспільних комунікацій, регіональних студій, професійно готувати аналітичні матеріали та довідки.

СК8. Здатність організовувати та проводити міжнародні зустрічі та переговори, розробляти, аналізувати і оцінювати дипломатичні та міжнародні документи.

СК9. Здатність виявляти та аналізувати особливості розвитку країн та регіонів, сучасних глобальних, регіональних та локальних процесів, та місця в них України.

СК10. Здатність до самонавчання, підтримки належного рівня знань, готовність до опанування знань нового рівня, підвищення своєї фаховості та рівня кваліфікації.

СК12. Здатність здійснювати комплексний пошук джерел різноманітного походження, типів та форм для системного аналізу, прогнозування та моделювання процесів і явищ у міжнародних відносинах.

СК13. Здатність ефективно формувати комунікаційну стратегію, доносити до фахівців і нефахівців складну країнознавчу та міжнародну інформацію у стислій формі усно та письмово, використовуючи інформаційно-комунікаційні технології.

СК14. Здатність виявляти, спираючись на новітні підходи сучасної науки, особливості національних процесів в різних країнах, враховувати їхній вплив на внутрішню та зовнішню політику держав в умовах глобалізації та зростаючого конфлікту ідентичностей.

СК15. Здатність використовувати іноземні мови для здійснення інформаційно-пошукової, аналітичної та комунікативної професійної діяльності.

СК16. Здатність і готовність до виявлення, аналізу та інтерпретації суспільно-політичних та соціально-економічних процесів у країнах і регіонах світу з урахуванням їх конфесійної та культурно-історичної специфіки.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни є опанування таких навчальних дисциплін освітньої програми:

OK1 Міжнародна та регіональна безпека

OK2 Актуальні проблеми зовнішньої політики країн ЄС

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Транснаціональні відносини та міграція: досвід ЄС», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Знати та розуміти природу, джерела та напрями еволюції міжнародних відносин, міжнародної політики, зовнішньої політики держав, стану теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики.	РН1
Критично осмислювати та аналізувати глобальні процеси та їх вплив на міжнародні відносини.	РН2
Застосовувати сучасні наукові підходи, методології та методики для дослідження проблем міжнародних відносин та зовнішньої політики.	РН3
Аналізувати та оцінювати проблеми міжнародної та національної безпеки, міжнародні та інтернаціоналізовані конфлікти, підходи, способи та механізми забезпечення безпеки у міжнародному просторі та у зовнішній політиці держав.	РН4
Збирати, обробляти та аналізувати інформацію про стан міжнародних відносин, світової політики та зовнішньої політики держав.	РН5
Визначати, оцінювати та прогнозувати політичні, дипломатичні, безпекові, суспільні й інші ризики у сфері міжнародних відносин та глобального розвитку.	РН6
Вільно спілкуватися державною та іноземними мовами усно і письмово, з професійних і наукових питань.	РН8
Розробляти та реалізовувати проекти прикладних досліджень міжнародних відносин, зовнішньої та світової політики.	РН10
Визначати особливості національно-етнічної та культурно-історичної складових окремих країн та міжнародних відносин загалом.	РН14
Розуміти теорію та практику транснаціональних відносин і транскордонного співробітництва в сучасній системі міжнародних відносин.	РН16

Очікувані результати навчання які повинні бути досягнуті магістрантами після опанування навчальної дисципліни «Транснаціональні відносини та міграція: досвід ЄС»

Очікувані результати навчання	Шифр ПРН
Знати та коментувати природу, застосовувати джерела та сутність транснаціональних відносин, розуміти стратегію міграційної політики ЄС та особливості її практик в країнах-членів ЄС та України, її місце в зовнішній політиці держав, стану теоретичних досліджень міграційного руху і його	РН1

впливу на світову політику. Вміти застосовувати на практиці знання про сутність транснаціональних відносин, зміст стратегії міграційної політики ЄС та особливості її практик в країнах-членів ЄС, досвід для України.	
Критично осмислювати та аналізувати транснаціональні відносини, місце і роль міграції та демографії у міжнародних відносинах, політичній карті світу. Магістранти мають вільно користуватися набутими знаннями в області транснаціональних відносин, місце і роль міграції та демографії у міжнародних відносинах, вплив на переформування політичної карти світу.	PH2
Застосовувати сучасні наукові підходи, методології та методики для дослідження проблем міграції і її місце в зовнішній політиці держав. Здобуті навички і наукові підходи, методології та методики вільно застосовувати при проведенні сучасних наукових досліджень проблем міграції, її місця в зовнішній політиці держав.	PH3
Чітко розпізнавати проблеми міграції у системі національної та міжнародної безпеки, існуючих та латентних конфліктах, окреслювати механізми забезпечення виходу із кризи у міждержавних та міжнародних відносинах.	PH4
Збирати, аналізувати і практично застосовувати інформацію про стан міграційних проблем, їх значимість для світової політики та зовнішньої політики держав.	PH5
Визначати, оцінювати та прогнозувати політичні, дипломатичні, безпекові, суспільні й інші ризики у сфері транснаціональних відносин та міграції.	PH6
Вільно спілкуватися державною та частково іноземними мовами (на практичних заняттях) усно і письмово, з професійних і наукових питань, аналізі джерел, в польових умовах.	PH8
Вміти реалізовувати проекти прикладних, зокрема соціологічних, досліджень проблем міграції, їх впливу на формування суспільної свідомості та самопочуття мігрантів.	PH10
Застосувати особливості національно-етнічної, релігійної та культурно-історичної складових окремих країн в толерантній формі, зокрема в контексті інтеграції мігрантів з України в ЄС.	PH14
Розуміти теоретичні та практичні аспекти транснаціональних відносин і міграції в сучасній системі міжнародних відносин.	PH16

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- стандартизовані тести;
- командні проекти;
- аналітичні звіти, реферати, есе;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;

студентські презентації та виступи на наукових заходах;
інші види індивідуальних та групових завдань.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: усне опитування (індивідуальне та групове), тести.

Форма модульного контролю: письмова контрольна робота.

Форма підсумкового семестрового контролю: екзамен.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота					Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	50	100
10	10	10	10	10		

T1, T2 ... – теми

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота					Модульна контрольна робота	Сума
T6	T7	T8	T9	T10	50	100
10	10	10	10	10		

T1, T2 ... – теми

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	3	30	2	30
Письмове тестування при тематичному оцінюванні	1	10	1	10
Презентація	1	5	1	5
Есе	1	5	1	5
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом		100		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Оцінювання результатів виконання контрольної роботи здійснюється за 50-бальною шкалою. В основі критеріїв оцінки виконання к.р. є повнота і правильність виконання завдань, а також врахування здатності студентів:

- узагальнювати набуті знання для вирішення конкретних завдань;
- застосовувати правила, методи, принципи, закони у конкретних ситуаціях;
- аналізувати і оцінювати факти, події та робити обґрунтовані висновки;
- викладати матеріал логічно, послідовно, з дотриманням вимог стандартів.

Кожне контрольне завдання складається з п'яти питань різного рівня складності (3 – простий рівень, 2 – підвищений рівень складності).

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Підсумковий семестровий контроль – це підсумкове оцінювання результатів навчання здобувача вищої освіти за семестр, що здійснюється у формі екзамену. На підсумковий семестровий контроль виносяться питання, що передбачають перевірку розуміння здобувачами вищої освіти програмного матеріалу дисципліни в цілому та рівня сформованості відповідних компетентностей після опанування курсу. Підсумковий семестровий контроль оцінюється від 0 до 100 балів і переводиться у національну шкалу та шкалу ЄКТС. Шкала ЄКТС ґрунтується на рейтингу здобувачів вищої освіти:

– здобувачам вищої освіти, які повністю оволоділи програмою навчальної дисципліни на творчому рівні, можуть дати відповіді на всі питання курсу, опанували рекомендовану літературу, виставляють оцінку А. При цьому оцінку – 100 балів, як виняток, можуть отримати тільки здобувачі вищої освіти, які, крім відмінних знань за програмою дисципліни, виявили активність в науково-дослідній роботі за тематикою курсу, стали призерами студентських олімпіад, виступали на конференціях тощо;

– здобувачам вищої освіти, які оволоділи програмою навчальної дисципліни на творчому рівні, проте у відповідях допустили неточності, ставлять оцінку В;

– здобувачам вищої освіти, які в основному оволоділи програмою навчальної дисципліни на продуктивному рівні, проте у відповідях допускають несуттєві помилки, ставлять оцінку С;

– здобувачам вищої освіти, які показали задовільні результати оволодіння навчальною програмою дисципліни на репродуктивному рівні й при відповідях допускають помилки, ставлять оцінку D;

– здобувачам вищої освіти, які виявили мінімально достатній рівень знань з дисципліни, необхідний для продовження навчання, вивчили основні терміни курсу та орієнтуються в матеріалі базового підручника, ставлять оцінку E.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	незараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	незараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

I-й Змістовий Модуль

1. Вступ до теми. Історичні етапи міграції в Європу та світі. Міграційний рух населення та його особливості в країнах Європи. Теорії міграції. Поняття і категорії, форми та види міграції.
2. Міграція - процес територіального переміщення населення. Сутність і функції міграції населення. Континуум моделей взаємодії суспільств приймаючих країн іммігрантів: сегрегація, асиміляція, плюралізм.
3. Соціальний феномен міграції в історії людського спільноти (міграції в первісному суспільстві, міграції в епоху Стародавнього світу, міграції в Середньовіччі, міграція арабів, Хрестові походи, Етнічні міграції в епоху Великих географічних відкриттів, міграції в Європу).
4. Колоніальні міграції. США як головна країна імміграції. Міграція, як показник соціальної мобільності. Чиказька школа: Р. Парк, Е. Берджес, Р. Маккензі.
5. Дослідження міграцій в період Другої Світової війни і в повоєнні роки. Міграція як чинник соціальних перетворень в сучасний період глобалізації та її вплив на ситуацію в країнах ЄС. Теорія міграційних мереж: Дуглас Массей.

II-й Змістовий Модуль

1. Транснаціональна концепція міграції (трансмігрант). Ш. Глік.,Т. Файст, С. Каслз і транснаціоналізм в Європі. Соціальний феномен міграції. Е. Равенштейн і проблеми асиміляції. Проблема насильства в ЄС та розвинутих інших країнах світу. Нормативно-правові основи протидії поширенню міжетнічної ксенофобії на прикладі досвіду окремих країн Євросоюзу.
2. Соціологічний підхід до типологізації міграційних процесів (Легальні міграції. Еміграція, «Внутрішньо переміщені особи», «Добровільні та насильницькі репатріанти». Екологічні мігранти, трудова міграція та ресурси).
3. Досвід дослідження міграцій в країнах ЄС та управління міграцією (Словаччина, Польща, Німеччина, Угорщина).
3. Дослідження міграції та її впливу на демографічну ситуацію в Україні у порівнянні з сусідніми країнами (Словаччина, Польща, Угорщина) та на розвиток транскордонної співпраці.
4. Нормативно-правова основа міграційного процесу в Україні та ЄС.
5. Методологія, методика і програма соціологічного дослідження феномена міграції. Презентація результатів досліджень проблем цінностей і міграції.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	денна форма				заочна форма			
	усь го	у тому числі			усь ого	у тому числі		
		л	п	с.		л	п	с.
Змістовий модуль 1								
Тема 1. Вступ до теми. Історичні етапи міграції в Європу та світі. Рух населення та його особливості в країнах Європи. Теорії, поняття і категорії, форми та види міграції.	12	2	2	8	12	2		10
Тема 2. Міграція - процес територіального переміщення населення. Сутність і функції міграції населення. Континуум моделей взаємодії суспільств приймаючих країн іммігрантів: сегрегація, асиміляція, плюралізм.	12	2		8	12	2		10
Тема 3. Соціальний феномен міграції в історії людської спільноти. Колоніальні міграції. США і ФРН як головні країни імміграції. Міграція, як показник соціальної мобільності. Чиказька школа: Р. Парк, Е. Берджес, Р. Маккензі.	14	2	4	8	12	2		10
Тема 4. Дослідження міграцій в період Другої Світової війни і в повоєнні роки. Міграція як чинник соціальних перетворень в сучасний період глобалізації та її вплив на ситуацію в країнах ЄС. Теорія міграційних мереж: Дуглас Массей.	12	2		8	12	2		10
Змістовий модуль 2								

Тема 5. Транснаціональна концепція міграції. Ш.Глік., Т.Файст, С.Каслз і транснаціоналізм в Європі. Соціальний феномен міграції. Е. Равенштейн і проблеми асиміляції.	14	2		8	12			10
Тема 6. Міграція в добу незалежності України і під час війни з РФ, управління міграцією.	10	2		8	12			12
Тема 7. Досвід дослідження міграцій в країнах ЄС та управління міграцією (Словаччина, Польща, Німеччина, Угорщина).	12	2		6	12			12
Тема 8. Дослідження міграції та її впливу на демографічну ситуацію в Україні у порівнянні з сусідніми країнами (Словаччина, Польща, Угорщина), та на розвиток транскордонної співпраці.	12	4		6	12	2		12
Тема 9. Нормативно-правова основа міграційного процесу в Україні та ЄС. Правове регулювання міграційної політики у Європейському Союзі.	14	2	4	6	12			12
Тема 10. Методологія, методика і програма соціологічного дослідження феномена міграції. Презентація результатів досліджень проблем цінностей і міграції.	12	2	4	6	12			12
Всього:	90	22	14	54	90	8	2	80

6.3. Теми семінарських занять з навчальної дисципліни

Заняття 1. Історичні етапи міграції в Європу та у світі. Міграція як феномен.

1. Рух населення та його особливості в країнах Європи.
2. Теорії, поняття і категорії, форми та види міграції.
3. Проблема міграції: стратегічні інтереси України.

Заняття 2. Соціальний феномен міграції в історії людської спільноти.

1. Колоніальні міграції.
2. Дослідження міграцій в період Другої Світової війни і в повоєнні роки.
3. США і Німеччина як головні країни імміграції.
4. Соціальний феномен міграції і проблеми асиміляції.
5. Транснаціональна концепція міграції. Ш.Глік., Т.Файст, С.Каслз і транснаціоналізм в Європі.

6. Міграція як чинник соціальних перетворень в сучасний період глобалізації та її вплив на ситуацію в країнах ЄС.

Заняття 3. Нормативно-правова основа міграційного процесу в ЄС та Україні.

Особливості управління міграційним процесом.

1. Нормативно-правова основа міграційного процесу в ЄС. Досвід управління міграцією в ЄС та окремих країнах (Словаччина, Польща, Німеччина, Угорщина).
2. Міграційна ситуація в Україні та в умовах війни: проблеми управління і перспективи ситуації.
3. Нормативно-правова база управління міграційним процесом в Україні та вплив міграції на демографію.

Заняття 4. Методологія, методика і програма соціологічного дослідження феномена міграції.

1. Досвід дослідження міграцій в країнах ЄС (Словаччина, Польща, Німеччина, Угорщина).
2. Складання програми соціологічного дослідження феномена міграції.
3. Специфіка дослідження проблеми міграції в Україні.
3. Результати досліджень проблем цінностей і міграції в окремих країнах ЄС та в Україні.

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
	Тема 1. Вступ до теми. Історичні етапи міграції в Європу та світі. Рух населення та його особливості в країнах Європи. Теорії, поняття і категорії, форми та види міграції.	8	10
	Тема 2. Міграція - процес територіального переміщення населення. Сутність і функції міграції населення. Континуум моделей взаємодії суспільств приймаючих країн іммігрантів: сегрегація, асиміляція, плюралізм.	8	10
	Тема 3. Соціальний феномен міграції в історії людського співноти. Колоніальні міграції. США і ФРН як головні країни імміграції. Міграція, як показник соціальної мобільності. Чиказька школа: Р. Парк, Е. Берджес, Р. Маккензі.	8	10
	Тема 4. Дослідження міграцій в період Другої Світової війни і в повоєнні роки. Міграція як чинник соціальних перетворень в сучасний період глобалізації та її вплив на ситуацію в країнах ЄС. Теорія міграційних мереж: Дуглас Массей.	8	10
	Тема 5. Транснаціональна концепція міграції. Ш.Глік., Т.Файст, С.Каслз і транснаціоналізм в Європі. Соціальний феномен міграції. Е. Равенштейн і проблеми асиміляції.	8	10

	Тема 6. Міграція в добу незалежності України і під час війни з РФ, управління міграцією.	8	12
	Тема 7. Досвід дослідження міграцій в країнах ЄС та управління міграцією (Словаччина, Польща, Німеччина, Угорщина).	6	12
	Тема 8. Дослідження міграції та її впливу на демографічну ситуацію в Україні у порівнянні з сусідніми країнами (Словаччина, Польща, Угорщина), та на розвиток транскордонної співпраці.	6	12
	Тема 9. Нормативно-правова основа міграційного процесу в Україні та ЄС. Правове регулювання міграційної політики у Європейському Союзі.	6	12
	Тема 10. Методологія, методика і програма соціологічного дослідження феномена міграції. Презентація результатів досліджень проблем цінностей і міграції.	6	12
	Разом	54	80

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

1. Навчальна програма дисципліни.
2. Додаткові завдання до практичних занять.
3. Таблиці, схеми.
4. Мультимедійне обладнання.
5. Тести.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література:

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. – К., 1997.
2. Європейський вибір: Послання Президента України до Верховної Ради України. 2002 р. – К.: Преса України, 2002. – 96 с.
3. Ніццький договір та розширення ЄС // М-во юстиції України. Центр порівн. права; За наук. ред. С. Шевчука. - К.: Логос, 2001. - 196 с.

4. Європейський Союз. Консолідовані договори / За наук. ред. В. Муравйова. - К., 1999. - 206 с.
5. Конвенція про статус біженців від 28.07.1951 р. (приєднання на підставі Закону України №2942-III від 10.01.2002 р.).
6. Європейський вибір. Концептуальні засади стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002-2011 роки. Послання Президента України до Верховної Ради. - К.: Преса України, 2002. - 74 с.
7. Національна стратегія інтеграції України до ЄС (Указ Президента України, червень 1998) // Політика і час. - 2000. - № 3-4 (спецвипуск). - С.15-26.
8. Президент України; Розпорядження від 03.10.2005 № 1184/2005-рп. "Про деякі питання забезпечення конкурентоспроможності національної економіки в процесі європейської та євроатлантичної інтеграції // Урядовий кур'єр. - 2005. - 12 жовтня. - №193.
9. Про державні програми з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України на 2004-2007 роки. Указ Президента України від 13 грудня 2003 р. № 1433.
10. Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу. Указ Президента України від 11 червня 1998 року № 615/98.
11. Про Програму інтеграції України до Європейського Союзу. Указ Президента України від 14 вересня 2000 року № 1072/2000.
12. Угода про партнерство та співробітництво. Повний текст угоди, підписаної між Європейським Союзом та Україною в Люксембурзі 16 червня 1994 року. - Делегація Європейської Комісії в Україні. - 89 с.
13. Артёмов І., Черевко І. Сучасні міграційно-демографічні виклики для України та шляхи їх мінімізації. Спецвипуск 1 (21) за матеріалами Міжн. Наук-практ. онлайн-конф. (м.Ужгород, 24 березня - 15 квітня 2020 р.) // Міжнародний науковий вісник: збірник наукових праць / ред. кол. І.В.Артёмов (голова) та ін. – Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2020. – Вип. 2 (22). — С. 53-67.
14. Лібанова Е. М. Зовнішні трудові міграції українців: масштаби, причини, наслідки // Демографія та соціальна економіка. - 2018. № 2(33). С. 11–26.
15. Мадіссон В.В., Шахов В.А. Сучасна українська геополітика: Навч. посібник. – К.: Либідь, 2003. – С. 21.
16. Малиновська О. Біженці у світі та Україні: моделі вирішення проблеми. – К.: Генеза, 2003.
17. Малиновська О.А. Міграційна політика: глобальний контекст та українські реалії: монографія - К. : НІСД, 2018. - 472 с.
18. Проблеми реалізації Стратегії державної міграційної політики України: зб. матеріалів наук.-практ. конф. (м. Київ, 19 груд. 2019 р.) / упоряд. О. А. Малиновська. – Київ : НІСД, 2019. – 108 с.
19. Імміграція і транснаціоналізм: навчальний посібник / Анакіна Т.М., Гай-Нижник П.П. та ін.; за ред. П.В. Токаря. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2023. – 372 с.
20. Європейські стратегії розвитку: досвід для України: монографія /Андрейко В.І., Артёмов І.В. та ін.; за заг ред. І.В. Артёмова. Ужгород :РІК-У, 2023. 562 с. Мова: укр, англ.; Петро Токар. Дослідження проблем міграції і демографії в країнах Євросоюзу: досягнення і досвід для України. - С. 122-185.

Допоміжна література:

1. Регіональна політика України: інституційно-правове забезпечення: Зб.офіц.док./За ред. З.Варналія; Упоряд.: З.Варналій, Є.Жемеренко, В.Жук, А.Павлюк, О.Шевченко. — НІСД, 2004. — 521 с. (Сер. «Регіональний розвиток»; Вип.6).
2. Копійка В.В., Шинкаренко Т.І. Європейський Союз: історія і засади функціонування: Навч. посіб. / В.В. Копійка, Т.І. Шинкаренко; за ред.. Л.В. Губерського. — К.: Знання, 2009. - 751 с.
3. Артёмов І.В.. Проблеми і перспективи входження України в Європейський Союз: Навчальний посібник. — Ужгород: Ліра, 2007. — 310 с. (Серія “Євроінтеграція: український вимір”. Вип. 7).
4. Артёмов І.В. Актуальні проблеми зовнішньої політики України: навчальний посібник-хрестоматія / уклад. і коментар: І.В.Артёмов, А.А. Артёмова. Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2020. — 268 с.
5. Гальчинський Анатолій. Глобальні трансформації: концептуальні альтернативи. Методологічні аспекти: Наук. вид. — К.: Либідь, 2006. — 312 с.
6. Гальчинський А.С. Помаранчева революція і Нова влада. — К.: Либідь, 2005. — 368 с.
7. Владимир Горбулин. Мой путь в зазеркалье. Не только путевые заметки. — К.: Брайт Букс, 2019. — 280 с.
8. Державне управління в умовах європейської та євроатлантичної інтеграції України: історія, теорія, методологія (Моніторинг наукових досліджень і розробок): Навчальний посібник. — Ужгород: Ліра, 2007. — 343с. (Серія: “Євроінтеграція: український вимір”. Вип.2). Рекомендовано Міністерством освіти і науки України як навчальний посібник.
9. Державна регіональна політика України: особливості та стратегічні пріоритети: Монографія / За ред. З.С.Варналія. — К.: НІСД, 2007. — 768 с.
10. Державне управління процесами європейської та євроатлантичної інтеграції: Навчальний посібник. — За загальною ред. акад. НАН України, д.т.н. В.П.Горбуліна. — К.: ДП “НВЦ “Євроатлантикінформ”, 2006. — 197 с.
11. Європейський Союз: Словник-довідник / Ред. М.Марченко. — К.: “КУС”, 2006. — 140 с.
12. Інститути ЄС і НАТО. Глосарій основних термінів та понять: Навчальний посібник / Укладачі: І.В.Артёмов, Д.В.Вітер, Л.І.Загайнова, О.М.Казакевич, О.М.Руденко. — Ужгород: Ліра, 2007. — 282 с. — Бібліогр.: 272-282 с. (Серія “Євроінтеграція: український вимір”. Вип. 4). Рекомендовано Міністерством освіти і науки України як навчальний посібник.
13. Нормативно-правове забезпечення стратегічного курсу України на європейську та євроатлантичну інтеграцію: Навчальний посібник-хрестоматія. У 2 частинах /Уклад. і коментарі: І.В.Артёмов, Д.В.Вітер, Л.І.Загайнова, О.М.Казакевич, О.М.Руденко. — Ужгород: Ліра, 2007. — Ч.1.: Нормативно-правове регулювання взаємовідносин між Україною та Європейським Союзом. — 452 с. (Серія “Євроінтеграція: український вимір”. Вип.5). Рекомендовано Міністерством освіти і науки України як навчальний посібник.
14. Нормативно-правове забезпечення стратегічного курсу України на європейську та євроатлантичну інтеграцію: Навчальний посібник-хрестоматія. У 2 частинах /Уклад. і коментарі: І.В.Артёмов, Д.В.Вітер, Л.І.Загайнова, О.М.Казакевич, О.М.Руденко. —

- Ужгород: Ліра, 2007. – Ч.2.: Нормативно-правове регулювання взаємовідносин між Україною та НАТО. – 346 с. (Серія “Євроінтеграція: український вимір”. Вип.5). Рекомендовано Міністерством освіти і науки України як навчальний посібник.
15. Основи європейської та євроатлантичної інтеграції України: Навчальний посібник /За загальною редакцією акад. НАН України, д.т.н. В.П.Горбуліна. – К.: ДП “НВЦ “Євроатлантикінформ”, 2006. – 416 с.
 16. Актуальні проблеми реалізації євроінтеграційних прагнень України: Збірник наукових праць за матеріалами міжнародної наукової конференції (м. Ужгород, 29-30 листопада 2007 р.) / Відп. ред. І.В.Артёмов. – Ужгород: Ліра, 2008. – 346 с. (Серія “Євроінтеграція: український вимір”; Вип. 9).
 17. Українське суспільство: міграційний вимір: нац. доповідь / Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України. - К., 2018. - 396 с. URL: https://www.idss.org.ua/arhiv/Ukraine_migration.pdf.
 18. Україна в історії Європи ХІХ — початку ХХІ ст.: історичні нариси: монографія. За ред. чл.-кор. НАН України С.В. Віднянського. Київ: Інститут історії України НАН України, 2020. 814 с.
 19. Устич С.І. Методологія системного дослідження транскордонних процесів та її соціальна імплементація /Сергій Устич.— Ужгород: Ліра, 2014.—352 с.
 20. Устич С. Системне дослідження сучасного транскордонного співробітництва / Сергій Устич // Вісник Міжнародного слов'янського університету. Серія «Соціологічні науки». - Харків, 2013. - Т. 16. - № 1. — С. 13-20.
 21. Устич С. Транскордонне співробітництво як соціальне явище / Сергій Устич // Перспективи: соціально- політичний журнал. - 2014. - № 1(59). - С. 35-45.
 22. Устич С. Соціологічний аналіз в інформаційному забезпеченні транскордонного співробітництва / Сергій Устич // Соціальні виміри суспільства, 2014. - Вип. 6 (17). - С. 25-36.
 23. Waldinger R. A Cross-Border Perspective On Migration: Beyond The Assimilation / Transnationalism Debate // Journal of Ethnic and Migration Studies. 2017. Vol. 43, N 1. P. 3–17.
 24. Петро Токар. Міграція у глобальному контексті (до виходу у світ книги Boris Divinský, Tatiana Zachar Podolinská «Globe in Motion. Patterns of international migration: Similarities and Differences»). - С. 159-164.
 25. Петро Токар. Управління міграційним процесом в Україні: соціолого-політологічний аналіз. Спецвипуск 1 (21) за матеріалами Міжн. наук-практ. онлайн-конф. (м. Ужгород, 24 березня - 15 квітня 2020 р.) // Міжнародний науковий вісник: збірник наукових праць / ред. кол. І.В.Артёмов (голова) та ін. – Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2020. – Вип. 2 (22). - С. 68-81.
 26. Faist T., Kivisto P. Beyond a border: The causes a. consequences of contemporary immigration. – [S. n.] : SAGE, 2010. – 320 p. (Sociology for a new century series).
 27. Cohen Robin. Sťahovanie ľudstva od praveku až po súčasnosť. / Prekladateľ Divinský Boris. - Bratislava. - vydav. Ikar, - 224 s.
 28. Токар П. Запобігання поширенню міжетнічної ксенофобії на основі кращих практик ЄС та України: соціоло-політологічний аналіз. А також: Ціннісні орієнтири учасників літньої школи транскарпатського центру Жана Моне УжНУ (за результатами соціологічного дослідження) Випуск 1-2 (23-24) за матеріалами круглого столу «Загрози

- міжнародній безпеці в Карпатському регіоні (м. Ужгород, 22 квітня 2021 р.) і міжн. інтернет-конф. «Євроінтеграційні аспекти розвитку вищої освіти України в контексті сучасних викликів і трендів» (м.Ужгород, 22-23 квітня 2021 р.) /Міжн. наук. вісник / ред. кол. І.В.Артёмов (голова) та ін. – Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2021. Випуск 1-2 (23-24). — С. 92-102 та 249–261. Токар П. Запобігання поширенню міжетнічної ксенофобії на основі кращих практик ЄС та України: соціоло-політологічний аналіз. // Міжнародний науковий вісник: збірник наукових праць / ред. кол. І.В.Артёмов (голова) та ін. – Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2021. - Вип. 1-2 (23-24). 0 С. 92-102.
29. Токар П. Ціннісні орієнтири учасників літньої школи транскарпатського центру Жана Моне УжНУ (за результатами соціологічного дослідження). Випуск 1-2 (23-24) за матеріалами круглого столу «Загрози міжнародній безпеці в Карпатському регіоні (м. Ужгород, 22 квітня 2021 р.) і міжн. інтернет-конф. «Євроінтеграційні аспекти розвитку вищої освіти України в контексті сучасних викликів і трендів» (м.Ужгород, 22-23 квітня 2021 р.) /Міжн. наук. вісник / ред. кол. І.В.Артёмов (голова) та ін. – Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2021. Випуск 1-2 (23-24). — С. 249–261.
30. Токар П. Міжетнічна ксенофобія і практики протидії: на прикладі країн Євросо-юзу. // Геополітика України: історія і сучасність: зб. наук. праць. Вип. 2 (27). — Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2021. - С. 36-44.
31. Токар П. Ціннісні орієнтири студентської молоді щодо міграції та інших глобальних викликів напередодні російсько-української війни (за результатами соціологічних досліджень) // Геополітика України: історія і сучасність: зб. наук. праць. Вип. (28). — Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2022. - С. 89-97.
32. Токар П. Ставлення учасників літньої школи з європейських студій до актуальних проблем сучасності: досвід Центру досконалості Жана Моне Ужгородського національного університету. Монографія: «Втілюючи кращі міжнародні практики у сфері європейських студій: український досвід (до двадцятиріччя програми імені Жана Моне в Україні)» (О.Адамов, А.Бояр, О.Виговська та ін.) за ред. Р. Калитчака. - Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2022. - С. 113-121.
33. Артёмов І.В., Віднянський С.В. та ін. Європейська та євроатлантична інтеграція України: стан і перспективи реалізації (2014-2022 рр.): монографія. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2022. 284 с. Токар П.В. Розділ: Міграційні та демографічні виклики на шляху України до євроінтеграції. - С. 217 - 282.
34. Токар П. Соціологія війни: дослідження та оцінки. // Геополітика України: історія і сучасність: зб. наук. праць. Вип. (29). — Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2022. - С. 182-200.
35. Токар П. Міграція як чинник соціальних перетворень у сучасний період глобалізації та її вплив на ситуацію в країнах ЄС (з практики дослідження проблеми)" / Міжн. наук. вісник / ред. кол. І.В.Артёмов (голова) та ін. – Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2023. Випуск 1-2 (27-28). - С. 95-108
36. Токар П., Світлик І. Політика уряду Канади щодо українських біженців. Геополітика України: історія і сучасність: збірник наукових праць. Вип. 2 (31). / ред. кол.: Л.М.Газуда (гол. ред.) та ін. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2023. С. 38-45.
37. Токар П., Бабичин А. Демографічні наслідки війни в Україні та необхідність стратегій повернення біженців. Геополітика України: історія і сучасність: збірник наукових праць. Вип. 2 (31). / ред. кол.:Л. М. Газуда (гол. ред.) та ін. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2023. С. 87-99.

38. Міжнародні практики у сфері європейських студій: український досвід (до до 20-річчя програми імені Жана Моне в Україні)=Best International Practices in European Studies: Lessons from Ukraine (20 years of Jean Monnet Activities in Ukraine): монографія/ [О. Адамов, А.Бояр, О.Виговська та ін.; за ред. Р.Калитчака. – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2023. – 220 с., Петро Токар. с. 133-140.
39. Артёмов І.В., Віднянський С.В., Тодоров, І.Я, Токар П.В. Європейська та євроатлантична інтеграція України: стан і перспективи реалізації (2014-2022 рр.): монографія. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2022. 282 с. - Токар П.В. Міграційні та демографічні виклики на шляху України до євроінтеграції. - С. 217-282.
40. Токар П., Дудла М. Вимушені переселенці в умовах агресії Росії проти України в загальному міграційному процесі та їх наслідки. Геополітика України: історія і сучасність: збірник наукових праць. Вип. 1 (32). / ред. кол.:Л. М. Газуда (гол. ред.) та ін. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2024. С. 33-46.
41. Токар П., Козоровська І. Політика Євросоюзу і Чеської Республіки щодо нелегальної міграції: порівняльний аналіз. Геополітика України: історія і сучасність: збірник наукових праць. Вип. 2 (33). / ред. кол.: О. М. Руденко (гол. ред.) та ін. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2024. С. 174-185.
42. Месежніков Г., Токар П. Політичні сили Словаччини в контексті ставлення до російсько-української війни. Геополітика України: історія і сучасність: збірник наукових праць. Вип. 2 (33). / ред. кол.: О. М. Руденко (гол. ред.) та ін. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2024. С. 87-100.

Інформаційні ресурси

1. Офіційний портал Верховної Ради України. URL: <http://rada.gov.ua/>.
2. «Дзеркало тижня. Україна». URL: <http://dt.ua/>.
3. Європейська правда. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/>
4. Центр Разумкова. URL: <http://razumkov.org.ua/ukr/journal.php>.
5. Науковий журнал «Стратегічна панорама». URL: <http://www.niss.gov.ua/catalogue/5/>
6. Національний інститут стратегічних досліджень України - НІСД.
7. КМІС - Київський міжнародний інститут соціології.

Питання для модульного контролю знань №1

1. Історичні етапи міграції в Європу.
2. Дайте визначення: еміграція, емігрант та іммігрант.
3. Рух населення та його особливості в окремих країнах Європи.
4. Теорії міграції.
5. Класифікація міграцій у розробці Е.Равенштайна.
6. Форми та види міграції.
7. Класифікація міграцій за формами, за причинами, за стадіями.
8. Класифікація міграцій за мотивами.

9. Підходи до вивчення міграцій.
10. Фактори міграції.
11. Функції міграції.
12. Система ООН щодо міграції.
13. Опитування КМІС, інших українських соціологів щодо намірів та напрямків еміграції з України. Якщо б Вам запропонували виїхати, то в яку країну обираєте (напишіть)?
14. Що таке транснаціоналізм? Поняття етнічна міграція.
15. Які підходи до вивчення транснаціональних відносин Ви знаєте?
16. Назвіть основні міграційні хвилі в Україні після Другої світової війни.
17. Що таке міграційний рух населення та назвіть його особливості.
18. Виклики для України від збільшення мігрантів.
19. Соціальний феномен міграції і проблеми асиміляції.
20. Транснаціональна концепція міграції. Ш.Глік., Т.Файст, С.Каслз і транснаціоналізм в Європі.

Питання для модульного контролю знань №2

1. Міграція в Європі.
2. Формування міграційної політики ЄС. Зовнішньополітична складова міграційної політики.
3. Протидія міграційній кризі та напрями удосконалення міграційної політики ЄС.
4. Проблема міграції і стратегічні інтереси України в контексті Концепції зовнішньої політики України.
5. Колоніальні міграції.
6. США і ФРН як головні країни імміграції.
7. Міграція як чинник соціальних перетворень в сучасний період глобалізації та її вплив на ситуацію в країнах ЄС.
8. Нормативно-правова основа міграційного процесу в ЄС та Україні. Особливості управління міграційним процесом.
9. Нормативно-правова основа міграційного процесу в ЄС. Досвід управління міграцією в ЄС та окремих країнах (Словаччина, Польща, Німеччина, Угорщина)
10. Міграційна ситуація в Україні в часи незалежності (до лютого 2024 р.): проблеми управління і ризику ситуації.
11. Нормативно-правова база управління міграційного процесу в Україні та вплив міграції на демографію.
12. Формування політики України у сфері міграції після здобуття незалежності.
13. Трудова міграція за кордон та її соціально-економічні наслідки.
14. Євроінтеграція як чинник удосконалення міграційної політики України.
15. Політика щодо співвітчизників за кордоном як інструмент поповнення людських ресурсів.
16. Методологія, методика і програма соціологічного дослідження феномена міграції.
17. Досвід дослідження міграцій в країнах ЄС (Словаччина, Польща, Німеччина, Угорщина).
18. Проблеми соціального захисту біженців і переселенців в ЄС та Україні.
19. Специфіка дослідження проблеми міграції в Україні.

20. Результати досліджень проблем цінностей і міграції в окремих країнах ЄС та в Україні.

ОРІЄНТОВАНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Історичні етапи міграції в Європу.
2. Дайте визначення: еміграція, емігрант та іммігрант.
3. Рух населення та його особливості в окремих країнах Європи.
4. Теорії міграції.
5. Класифікація міграцій у розробці Е.Равенштайна.
6. Форми та види міграції.
7. Класифікація міграцій за формами, за причинами, за стадіями.
8. Класифікація міграцій за мотивами.
9. Підходи до вивчення міграцій.
10. Фактори міграції.
11. Функції міграції.
12. Система ООН щодо міграції.
13. Що таке транснаціоналізм? Поняття етнічна міграція.
14. Які підходи до вивчення транснаціональних відносин Ви знаєте?
15. Назвіть основні міграційні хвилі в Україні після Другої світової війни.
16. Що таке міграційний рух населення та назвіть його особливості.
17. Виклики для України від збільшення мігрантів.
18. Соціальний феномен міграції і проблеми асиміляції.
19. Транснаціональна концепція міграції. Ш.Глік., Т.Файст, С.Каслз і транснаціоналізм в Європі.
20. Міграція в Європі.
21. Формування міграційної політики ЄС. Зовнішньополітична складова міграційної політики.
22. Протидія міграційній кризі та напрями удосконалення міграційної політики ЄС.
23. Проблема міграції і стратегічні інтереси України в контексті Концепції зовнішньої політики України.
24. Колоніальні міграції.
25. США і ФРН як головні країни імміграції.
26. Міграція як чинник соціальних перетворень в сучасний період глобалізації та її вплив на ситуацію в країнах ЄС.
27. Нормативно-правова основа міграційного процесу в ЄС та Україні. Особливості урядування міграційним процесом.
28. Нормативно-правова основа міграційного процесу в ЄС. Досвід управління міграцією в ЄС та окремих країнах (Словаччина, Польща, Німеччина, Угорщина)
29. Міграційна ситуація в Україні в часи незалежності (до лютого 2024 р.): проблеми управління і ризики ситуації.
30. Нормативно-правова база управління міграційного процесу в Україні та вплив міграції на демографію.
31. Формування політики України у сфері міграції після здобуття незалежності.

32. Трудова міграція за кордон та її соціально-економічні наслідки.
33. Євроінтеграція як чинник удосконалення міграційної політики України.
34. Політика щодо співвітчизників за кордоном як інструмент поповнення людських ресурсів.
35. Методологія, методика і програма соціологічного дослідження феномена міграції.
36. Досвід дослідження міграцій в країнах ЄС (Словаччина, Польща, Німеччина, Угорщина).
37. Проблеми соціального захисту біженців і переселенців в ЄС та Україні.
38. Специфіка дослідження проблеми міграції в Україні.
39. Результати досліджень проблем цінностей і міграції в окремих країнах ЄС та в Україні.